

Galytska E.A., teacher,
Kyiv gymnasia №86 "Consul"

TEXT SEMANTIC INDICATORS AS CONSTITUENTS OF PERFUME-COSMETIC GOODS NAMES

The article is connected with the problem of the perfume-cosmetic goods names, in particular, their linguistic specification. Some text components have been identified functioning as the representatives of semantics. These components provide extra text integration creating a ramified system.

Key words: *nomination of perfume-cosmetic goods, text semantic indicator, anthropological and substantial class.*

УДК 336.714(477)

Гичка О. С., студ.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЗАПЕРЕЧЕНЬ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

На матеріалі текстів та науково-теоретичних розвідок у статті простежено й різноаспектно висвітлено граматичну категорію заперечення в німецькій мові та досліджено різні типи перекладу відповідних текстових конструкцій українською мовою. Головну увагу у статті приділено особливим випадкам уживання заперечень та розбіжностям у перекладі українською мовою.

Ключові слова: *граматична категорія заперечення, німецько-український переклад, заперечення.*

Грамматичній категорії заперечення належить надзвичайно важлива роль у німецькій мові. У своєму житті люди використовують більше заперечних речень, ніж стверджувальних. Тому дуже важливо розумітися на всіх типах заперечення та способах його передачі в українській мові. У німецькій мові є велика кількість способів вираження заперечення, тому існує проблема вибору належного способу заперечення у конкретній ситуації та вибору відповідників в українській мові. Зазвичай люди використовують один або два типи заперечень, не враховуючи багатогранність цієї граматичної категорії. Для перекладацької діяльності надзвичайно важливим є вміння не повторюватись і використовувати найрізноманітніші конструкції, відтворюючи

граматичні елементи українською. Сучасне перекладознавство не дає нам достатньої кількості наукової літератури, яка б охарактеризувала саме розбіжності в перекладі різних типів заперечень українською мовою.

Мета статті полягає у дослідженні особливих випадків уживання заперечень у німецькій мові та варіантів перекладу українською мовою.

Предметом дослідження стали особливі мовні способи вираження заперечення.

Не один раз у науковій літературі досліджувалося питання способів вираження заперечень у німецькій мові та способів їхнього перекладу українською мовою. Досить докладно опрацювала це питання Х. Пономарева, проблемою вираження заперечень займалися С.А. Агапова, В.Н. Бондаренко, серед зарубіжних учених С. Шмідт, К. Штірле. Але майже не знайти досліджень перекладознавчого характеру особливих випадків уживання німецькомовних заперечень та їх відтворення українською мовою.

Матеріалом дослідження слугують оповідання Стефана Цвейга "Die Gouvernante", "Der Amokläufer" та "Brief einer Unbekannten" та їхні переклади українською мовою Ірини Стешенко та Василя Бобинського.

Стаття спирається на роботи Пономаревої Х., Тагіля І.П., Соколової Н.Б., Молчанової, граматику Helbig G., Buscha J. та ін.

Заперечення в німецькій мові пропонуємо розглядати на різних мовних рівнях. На морфологічному рівні заперечення утворюються префіксально-суфіксальним способом. У перекладі використовується префіксальний спосіб. Наприклад:

Das ist doch *unmöglich*! [6; с.14] *He* може бути! [6; с.15]

Das Schweigen war *unerträglich* [6; с.44]. Мовчанка була *нестерпна* [6; с.45].

На лексичному рівні заперечення може виражатись заперечними словами і перекладатись їхніми відповідниками в українській мові. Тобто в цьому випадку будуть використовуватись трансформації на лексичному рівні. Наприклад:

Aber du erzählst mir dann *nichts* [6; с.10]!

Але ж ти мені тоді *нічого* не розкажеш [6; с.11]!

Er war nicht aufs Maul gefallen.

Він не ліз за словом у кишеню[2; с.10].

"Dir, der Du mich *nie* gekannt" stand oben als Anruf, als Überschrift [6; с.144].

"Тобі, що *ніколи не* знав мене", – стояло вгорі як звернення чи заголовок [6; с.145].

На цьому рівні заперечення можуть виражатись сполучниковими словами *ohne dass, (an)statt dass, als dass*, які заперечують зміст речення. Наприклад: Sie kam zu ihren Verwandten, ohne dass sie sie einluden. – Вона приїхала до своїх родичів без запрошення. Заперечення також передається за допомогою часток *fast, beinahe* з дієсловом в кон'юнктиві [1; с.692]: Ich zitterte. *Fast* wäre mir das erhobene Glas aus den Händen gefallen [6; с.206].

Я загремтіла й *ледве не* впустила піднятого келиха [6; с.207].

Подвійне заперечення в сучасній німецькій мові неприпустиме. У тих випадках, коли подвійне заперечення все-таки зустрічається, воно несе певне смислове навантаження: висловлювання мовця не має категоричного характеру. У таких випадках можуть сполучатись *nicht/un-, nicht/ohne* і рідше *nicht-/los*: Die Lösung dieser Aufgabe war *nicht unmöglich*. – Рішення цієї проблеми *не було неможливим*. Може використовуватись також антонімічний переклад: Das Gespräch war für ihn nicht ohne Folgen. – Для нього розмова мала свої наслідки.

Зворот *nicht umhin können (etwas zu tun)* синонімічний зворотам *nicht anders können(als etwas zu tun)* та *etwas tun müssen* і також виражає подвійне заперечення[3; с.26]:

Ich *kann nicht umhin*, es ihm mitzuteilen.

Я *не можу не* повідомити йому про це.

Ich *kann nicht anders*, als darüber zu lachen.

Я *не можу не* сміятися з цього.

У цих прикладах використані звороти, які передаються в українській мові подвійним запереченням, але, по суті, не мають заперечного значення.

Kaum саме в собі має заперечення. Тому одночасне вживання *kaum* та *nicht* в одному і тому самому реченні неможливе:

Die Stunden von diesem Augenblick an kann ich Ihnen *kaum* erzählen [6; с.92].

Все, що було потім, я *навіть чи* зможу вам розказати [6; с.93].

Stundenlang, tagelang könnte ich Dir erzählen, wie ich damals mit Dir gelebt, der Du mich *kaum* von Angesicht kanntest, denn begegnete ich Dir auf der Treppe und gab es *kein Ausweichen*, so lief ich, aus

Furcht vor Deinem brennenden Blick, mit gesenktem Kopf an Dir vorbei [6; с.164].

Цілими годинами, цілими днями я могла б тобі оповідати, як я тоді жила тобою, що майже *не* знав мене в обличчя, бо коли я зустрічала тебе на сходах, а втекти *не можна* було, то я з ляку перед твоїм палючим поглядом бігла повз тебе з похиленою головою [6; с.165].

У цих реченнях видно, що слово *kaum* повністю заперечує зміст речення.

Слово-заперечення *nicht* у поєднанні з *einmal* (часто також *noch nicht einmal, nicht einmal mehr*) виражає розчарування в тому, що жоден із багатьох можливих варіантів не здійснився:

Er hat *nicht einmal* geschrieben.

Він *навіть не* написав.

Зворот *geschweige (denn)* в значенні *noch weniger*, який зустрічається після заперечного висловлювання, підсилює заперечення [5; с.292]:

Er kann kaum gehen, *geschweige (denn)* laufen.

Він майже не міг ходити, *не кажучи* про те, щоб бігати.

Ich habe dieses Buch noch nie gesehen, *geschweige denn* gelesen.

Я цю книгу ніколи в житті не бачив, *не кажучи* вже про те, щоб читати.

На семантичному рівні виділяють ряд дієслів, які за своєю природою означають заперечення. До них можна віднести: *verneinen* (заперечувати), *widerrufen* (спростовувати), *abstreiten* (заперечувати), *ablehnen* (відхиляти), *verbieten* (забороняти), *untersagen* (забороняти):

Es gibt Möglichkeiten, wo es nicht *untersagt*, vielmehr geboten ist [6; с.72].

Бувають випадки, коли їх не тільки *забороняють*, а, навпаки, радять [6; с.73].

У цьому реченні автор використовує слово, яке у собі містить заперечення, і підкреслює це, порівнявши його із семантичним антонімом. Використана трансформація на семантичному рівні.

Meine Mutter hatte von Anfang an jeden Verkehr mit ihnen *vermieden* und *verbot* mir, zu den Kindern zu sprechen, die sich dafür bei jeder Gelegenheit an mir rächten [6; с.150].

Моя мати із самого початку *уникала* всяких взаємин із тим подружжям і *заборонила* мені розмовляти з їхніми дітьми, а вони за кожної нагоди на мені за те мстилися [6; с.151].

Was hätte ich gewacht, Dir zu *verneinen* [6; c.182]?

Хіба ж би я посміла тобі в чомусь *відмовити* [6; c.183]?

У цих реченнях наявного заперечення немає, але є дієслова, які у своєму значенні містять заперечення. Кожне з цих слів можна замінити еквівалентом з часткою *ne*. Наприклад: заборонила – не дозволила.

На фразеологічному рівні можна виділити речення, які мають заперечний характер.

Деякі ідіоматичні речення і вирази мають заперечне значення, хоча при цьому формальний показник заперечення відсутній. Серед них можна виділити два типи:

-незмінні мовні одиниці: *I wo!, Ach wo!, Wie (wo) werd' ich denn!*

-одиниці, структура яких дозволяє інше лексичне наповнення:

Er ein ehrlicher Mensch?, Der und Wort halten?, Er und kommen?

Bist du mir böse? – I wo! (Nein, ich bin dir nicht böse.)

Ти на мене сердишся? – Ні!

Verlier dieses wertvolle Buch nicht! – Wie werd' ich denn! (Ich verliere es ganz bestimmt nicht.)

Не загуби цю дорогоцінну книгу! – Не хвилюйся, звичайно не загублю!

Ich glaube, er ist ein ehrlicher Mensch. – Er ein ehrlicher Mensch? (Er ist auf keinen Fall ein ehrlicher Mensch.)

Мені здається він чесна людина. – Він чесна людина? Ні!

Er hat mir fest versprochen zu kommen. – Er und kommen? (Er kommt bestimmt nicht.)

Він пообіцяв мені прийти. – Він і прийти?

До виразів із заперечним значенням належать:

Das passt wie die Faust aufs Auge. Це зовсім не підходить.

Das weiß der Kuckuck. Бог його знає!

Das geht dich einen feuchten Käse an. Це тебе абсолютно не стосується.

Soll er doch seinen Quark allein machen.

Нехай сам справляється, я йому допомагати не збираюсь [3; c.21].

На синтаксичному рівні можна виділити нереальні умовні речення і речення, які виражають нездійсненне бажання. У нереальних умовних реченнях і реченнях, які виражають нездійсненне бажання, заперечення формально не виражене, але воно міститься в них [4; c.19]:

Und ich glaube, riefest Du mich von meinem Sterbebette, so käme mir plötzlich die Kraft, aufzustehen und mit Dir zu gehen [6; c.210].

І мені здається, що якби ти покликав мене з моєї смертної постелі, я б знайшла силу встати й піти за тобою [6; с.211].

Це речення – нереальне речення умови, яке у своєму значенні містить заперечення, і ми розуміємо, що бажана дія не була виконана.

Täte es dir weh, dass ich sterbe, so könnte ich nicht sterben [6; с.218].

Якби тобі було боляче, що я помираю, то я не могла б померти [6; с.219].

У цьому реченні, окрім трансформації на синтаксичному рівні, є трансформація на лексичному рівні.

Wie hätte ich's verschweigen können, dass ich Dir bereit sei [6; с.184]!

Як же я могла приховати від тебе, що ладна йти за тобою [6; с.185]!

У таких реченнях наявних показників заперечення немає, але зрозуміло, що бажана дія не була виконана. Наприклад, у цьому реченні за змістом зрозуміло, що малося на увазі: Ich habe es nicht verschwiegen, dass ich Dir bereit war. Я не приховала від тебе, що я була ладна йти за тобою.

Висновки. Отже, на основі оповідань Стефана Цвейга "Die Gouvernante", "Der Amokläufer" та "Brief einer Unbekannten" та їхніх перекладів українською мовою Ірини Стешенко та Василя Бобинського було розглянуто способи перекладу заперечення українською мовою та досліджено вживання заперечень у німецькій мові.

Проведений вище аналіз свідчить про те, що існує величезна кількість способів передачі заперечення німецькою мовою та не менша кількість їхніх відповідників в українській мові. На базі цього дослідження можна стверджувати, що граматична категорія заперечення передається не тільки заперечними частками. Заперечне речення може взагалі не містити жодних заперечних елементів, але за своїм значенням бути заперечним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. *Helbig G., Buscha J.* Deutsche Grammatik. – München: Langenscheidt, 2008. – S. 689-697.
2. *Hesse H.* Liebesgeschichten. – М.: Айрис-пресс, 2010. – 192 с.
3. *Пономарева Х.* Отрицание в немецком языке. – М.: Просвещение, 1983. – 64 с.
4. *Sokolowa N.B., Moltchanowa J.D.* Deutsche Übungsgrammatik. – М.: Просвещение, 1995. – 319с.
5. *Тагиль И.П.* Deutsche Grammatik. – М.: КАРО, 2008. – 496 с.
6. *Цвейг С.* Новели. – Харків: Фоліо, 2006. – 224 с. – Нім. та укр. мовами.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Helbig G., Buscha J. Deutsche Grammatik. – München: Langenscheidt, 2008. – S. 689-697.
2. Hesse H. Liebesgeschichten. – М.: Airis-press, 2010. – 192 s.
3. Ponomareva H. Otritsanie v nemetskom jasyke. [Negation in the german language]– М.: Prosveshchenie, 1983. – 64 s.
4. Sokolowa N.B., Moltschanowa J.D. Deutsche Übungsgrammatik. – М.: Prosveshchenie, 1995. – 319с.
5. Tahil I.P. Deutsche Grammatik. – М.: KARO, 2008. – 496 s.
6. Zweig S. Novely. [Short stories] – Harkiv: Folio, 2006. – 224 s. – Nim. ta ukr. movamy.

Гичка А.С., студ.,

Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченка

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ОТРИЦАНИЙ С НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА НА УКРАИНСКИЙ ЯЗЫК

На материале текстов и научно-теоретических разведок в данной статье было прослежено и разноаспектно охарактеризовано категорию отрицания в немецком языке. Проанализированы различные типы перевода отрицательных конструкций немецкого языка на украинский. Специальное внимание в статье уделено особым случаям употребления отрицаний и их переводу на украинский язык.

Ключевые слова: грамматическая категория отрицания, немецко-украинский перевод, отрицание.

Нучка О.С., студ.,

Institute of Philology Taras Shevchenko University of Kyiv

PECULIARITIES OF TRANSLATION OF NEGATIONS FROM GERMAN INTO UKRAINIAN LANGUAGE

On the basis of fiction texts and scientific-theoretical researches in this article the grammatical category of negation in German language is retraced and thoroughly highlighted. Various types of translation of negative structures in German are investigated. The particular attention is paid to the special cases of negations usage and their translation into Ukrainian language.

Key words: grammatical category of negation, negation, translation.